

MODULLI YONDASHUV TUSHUNCHASI VA UNING AHAMIYATI

Pardayeva Gulbahor Jalg`Ashovna

Termiz Davlat Pedagogika Instituti

boshlang'ich ta'lim kafedrası o'qituvchisi

pardayevagulbahor8@gmail.com

Raxmatova Muharram Mansurjonovna

Termiz Davlat Pedagogika instituti

2-bosqich talabasi.

Annotatsiya. Ona tili darslarida til o'qitishdagi zamonaviy pedagogik yondashuvlarga asoslanib, didaktik vositalar va interfaol ta'lim metodlaridan maqsadli foydalanish o'quvchilarda nutqiy kompetensiya tarkibiy elementlari: tinglash, so'zlash, o'qish va yozish kabi nutqiy ko'nikmalarini rivojlantirishda samarali natijalar berishi yoritilgan. Ona tili mashg'ulotlarida o'quvchilarning nutqini o'stirish, ularga to'g'ri talaffuz me'yorlarini o'rgatib borish, so'z boyligini kengaytirish har bir ona tili o'qituvchisining bosh vazifasidir.

Kalit so'zlar: integrativ, kompetensiyaviy, modul, kommunikativ yondashuvlar, o'qish, so'zlash, tinglash va yozish ko'nikmalari, nutqiy kompetensiya, interfaol metodlar, didaktik vositalar.

Аннотация. На основе современных педагогических подходов к обучению языку на уроках родного языка целенаправленное использование дидактических средств и интерактивных методов обучения позволяет дать эффективные результаты в развитии структурных элементов речевой компетентности учащихся: аудирования, говорения, чтения и письма. Основная задача каждого учителя родного языка - развивать речь учащихся на занятиях по родному языку, обучать их нормам правильного произношения, расширять их словарный запас.

Ключевые слова: интегративный, компетентностный, модульный, коммуникативный подходы; навыки чтения, говорения, аудирования и письма; речевая компетентность, интерактивные методы, дидактические средства.

Annotation. Targeted use of didactic tools and interactive teaching methods based on modern pedagogical approaches to language teaching in native language classes allows to achieve effective results in the development of structural elements of students' speech competence: listening, speaking, reading and writing. The main

task of every native language teacher is to develop students' speech, to teach the rules of correct pronunciation, and to expand their vocabulary in native language classes.

Key words: integrative, competence, modular, communicative approaches; reading, speaking, listening and writing skills; speech competence, interactive methods, didactic tools.

Kirish. Zamonaviy ta'lim jarayonida o'quvchilarning nutqiy kompetentsiyasini rivojlantirish muhim vazifa hisoblanadi. Nutqiy kompetentsiya – bu o'quvchining so'z boyligi, talaffuzi, muloqot ko'nikmalari va yozma ifoda imkoniyatlarini o'z ichiga olgan kompleks ko'nikmalardir. Nutqiy kompetentsiya nafaqat tilni to'g'ri ishlatish, balki fikrni mantiqan izchil bayon qilish, muloqotda ishonchli va ravon bo'lish, hamda ijodiy tafakkurini rivojlantirish imkonini beradi. Ona tili darslarida nutqiy kompetentsiyani rivojlantirish jarayoni an'anaviy metodlar bilan cheklanganida, o'quvchilar ko'pincha faqat grammatik bilimlarga e'tibor qaratadi, amaliy nutq ko'nikmalari yetarlicha shakllanmaydi. Shu sababli, zamonaviy pedagogik tajriba nutqiy ko'nikmalarni tizimli, samarali va qiziqarli tarzda rivojlantirish uchun modulli yondashuvni tavsiya qiladi. Modulli yondashuv o'quv jarayonini alohida, mustaqil va maqsadga yo'naltirilgan bloklarga bo'lish orqali ta'lim jarayonini yanada samarali qiladi. Har bir modul o'zida aniq maqsad, vazifalar, nazariy bilimlar, amaliy mashqlar va mustaqil ishlash bosqichlarini o'z ichiga oladi. Bu yondashuv nafaqat o'quvchilarning bilimini tizimli ravishda oshiradi, balki ularning mustaqil fikrlash, ijodiy fikrlash va muloqot ko'nikmalarini ham rivojlantiradi. Shuningdek, modullar yordamida o'quv jarayoni individual o'quvchilarning qobiliyatlari va ehtiyojlariga moslashtiriladi, ularning qiziqishi va motivatsiyasini oshiradi. Har bir modul o'quvchilarga o'z yutuqlarini ko'rish va baholash imkonini yaratadi, bu esa o'quvchilarda ta'limga nisbatan ijobiy munosabatni shakllantiradi. Shu tarzda, modulli yondashuv ona tili darslarini nafaqat bilim beruvchi, balki o'quvchilarning nutqiy ko'nikmalarini samarali rivojlantiruvchi jarayonga aylantiradi.

Modulli ta'lim texnologiyasi XX asrning ikkinchi yarmida xorijiy pedagogik adabiyotlarda keng qo'llanila boshlandi. Modul (lot. "modulus" – o'lchov, me'yor) tushunchasi ma'lum bir nisbatan mustaqil ta'lim birligini ifodalaydi. Modulli yondashuv an'anaviy ta'limdan farqli ravishda o'quv materialini mustaqil bo'limlarga ajratish, o'quvchining faol ishtirokini ta'minlash hamda differensiallashgan yondashuvni amalga oshirish imkonini beradi.

Modulli ta'lim texnologiyasining pedagogik asoslari bir qator taniqli olimlar tomonidan ishlab chiqilgan. J. Rassel va P. Yutsevich modulli dasturlashtirilgan ta'limning dastlabki

modellarini yaratgan olimlardan hisoblanadi. Keyinchalik B.Goldschmid va M.Goldschmid modulli ta'limning turli modellarini taklif etdilar. Mamlakatimizda ham modulli yondashuv bo'yicha bir qator tadqiqotlar olib borilgan. U.Begimqulov, N.Azizkhodjaeva, J.Yo'ldoshev, U.Tolipov kabi olimlar modulli ta'limning nazariy asoslari va amaliy jihatlarini o'rganishga katta hissa qo'shganlar.

Modulli yondashuvning psixologik asoslari inson ongining faoliyat nazariyasi, shaxsga yo'naltirilgan ta'lim konsepsiyasi va konstruktivistik ta'lim nazariyasiga asoslanadi. Psixolog olimlarning fikricha, bilimlar tashqi ta'sir orqali emas, balki o'quvchining ichki faol faoliyati natijasida shakllanadi.

Bu esa modulli yondashuvning asosiy tamoyillaridan biri – o'quvchining mustaqil faoliyatini tashkil etish tamoyili bilan uyg'un keladi.

Ona tili darslarida modulli yondashuvni joriy etishning metodik tizimi quyidagi asosiy komponentlardan tashkil topadi: maqsad-vazifalar tizimi, mazmuniy komponent, tashkiliy-metodik komponent, nazorat-baholash tizimi va o'quv-metodologik ta'minot[1]. Har bir komponent o'zaro uzviy bog'langan bo'lib, umumiy maqsad – o'quvchilarning nutqiy kompetensiyalarini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Modulli yondashuvda har bir modul aniq belgilangan didaktik maqsadlarga ega bo'ladi. Maqsadlar qo'yishda SMART tamoyili (aniq, o'lchanadigan, erishiladigan, ahamiyatli, muddatli) qo'llaniladi. Ona tili darslarida nutqiy kompetensiyalarni rivojlantirishga qaratilgan modullar tuzilganda quyidagi maqsadlar belgilanadi: o'quvchilarning og'zaki va yozma nutq madaniyatini shakllantirish, tilning lug'aviy boyligini kengaytirish, grammatik qoidalarini amaliy qo'llash ko'nikmalarini rivojlantirish, matnlar bilan ishlash malakalarini takomillashtirish, nutqiy muloqot madaniyatini oshirish.

Maqsadlar tizimi uch darajada shakllantiriladi: strategik maqsadlar (umumiy yillik natijalar), taktik maqsadlar (har bir modul bo'yicha natijalar) va operativ maqsadlar (har bir dars yoki mashg'ulot bo'yicha natijalar). Masalan, strategik maqsad sifatida "O'quvchilarning yozma nutq kompetensiyalarini Davlat ta'lim standarti talablariga muvofiq rivojlantirish" belgilanishi mumkin. Taktik maqsad esa "Esse yozish ko'nikmalarini shakllantirish" moduli doirasida aniqlanadi. Operativ maqsad esa "Argumentli esse tuzish qoidalarini o'zlashtirish" mavzusi bo'yicha belgilanadi.

Modulli yondashuvda o'qituvchining roli tubdan o'zgardi: u bilim beruvchidan ko'ra, ta'lim jarayonini tashkil etuvchi, yo'naltiruvchi va maslahatchi vazifasini bajaradi. O'qituvchi o'quvchilarga ta'lim traektoriyasini tanlashda yordam beradi, ularning bilim olish jarayonini kuzatadi va kerak bo'lganda o'z vaqtida to'g'rilaydi. Buning uchun

o'qituvchi yuqori kasbiy malakaga, zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo'llay bilish ko'nikmasiga ega bo'lishi lozim.

Darslarni tashkil etishda turli shakl va usullar qo'llaniladi: frontal, guruhli, juftlik va individual ishlar. Har bir shakl o'ziga xos vazifalarni bajaradi va ma'lum sharoitlarda qo'llaniladi. Frontal ishlash barcha o'quvchilarga nazariy materiallarni tushuntirish, umumiy ko'rsatmalar berish uchun qo'llaniladi. Guruhli ishlar o'quvchilarning hamkorlikda ishlash, bir-biridan o'rganish, muammolarni birgalikda hal qilish ko'nikmalarini rivojlantiradi. Juftlik ishlari tezkor fikr almashish, til amaliyotini oshirish uchun samarali hisoblanadi. Individual ishlar esa har bir o'quvchining shaxsiy qobiliyatlarini rivojlantirish, o'z sur'atida ish olib borishga imkon beradi.

Zamonaviy pedagogik texnologiyalar – muammoli ta'lim, interfaol metodlar, loyiha faoliyati, o'yin texnologiyalari keng joriy etiladi. Muammoli ta'lim o'quvchilarning tanqidiy fikrlash qobiliyatini rivojlantiradi, ularni izlanishga undaydi. Interfaol metodlar (munozara, "aqliy hujum", "aylanma suhbat", "klaster" va boshqalar) dars jarayonini jonlantiradi, o'quvchilarning faol ishtirokini ta'minlaydi. Modulli yondashuvda o'quvchilarning o'z-o'zini boshqarish qobiliyati rivojlanadi. Ular o'quv materialini o'rganish sur'atini mustaqil belgilay oladilar, qiyinchilik tug'dirgan mavzularda ko'proq vaqt sarflash imkoniyatiga ega bo'ladilar. Bu individual ta'lim yo'nalishini amalga oshirishga, har bir o'quvchining potensial imkoniyatlarini to'liq ro'yobga chiqarishga yordam beradi.

Bu individual ta'lim yo'nalishini amalga oshirishga, har bir o'quvchining potensial imkoniyatlarini to'liq ro'yobga chiqarishga yordam beradi. O'quvchilarga modulni o'zlashtirishda elastik grafik beriladi, ular o'z imkoniyatlarini hisobga olgan holda ishlaydilar.

Xulosa. Modulli yondashuv ona tili darslarida nutqiy kompetentsiyani rivojlantirishning samarali va tizimli metodikasi hisoblanadi. U o'quv jarayonini mustaqil va maqsadga yo'naltirilgan bloklarga bo'lish orqali o'quvchilarga bilim va ko'nikmalarni bosqichma-bosqich o'zlashtirish imkonini yaratadi. Har bir modul o'quvchilarning og'zaki va yozma nutqini, muloqot va ijodiy tafakkur ko'nikmalarini rivojlantirishga qaratilgan bo'lib, amaliy mashqlar va mustaqil ishlarni o'z ichiga oladi. Modulli yondashuvning asosiy afzalliklari – tizimlilik, individual yondashuv, baholashning aniqligi va o'quvchilarning motivatsiyasini oshirishdir. Shu bilan birga, modul asosida o'quv jarayoni nafaqat bilim beruvchi, balki o'quvchilarning nutqiy kompetentsiyasini mustahkamlash va mustaqil fikrlashini rivojlantirish vositasiga aylanadi.

Natijada, ona tili darslarida modulli yondashuvni qo'llash o'quvchilarning nutqiy ko'nikmalarini samarali shakllantirish, o'z fikrini aniq va izchil ifodalash, hamda muloqotda ishonchli bo'lishini ta'minlaydi. Shu sababli, zamonaviy ta'lim jarayonida modulli yondashuvni keng qo'llash pedagogik amaliyotning muhim yo'nalishi hisoblanadi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Pardayeva G. J., & Qarshiyeva E. O. *Ona tili darslarida o'quvchilarning nutqiy kompetensiyalarini modulli yondashuv asosida rivojlantirish metodikasi.* INTERNATIONAL CONFERENCE ON MODERN DEVELOPMENT OF PEDAGOGY AND LINGUISTICS. Maqola modulli yondashuv va uning nutqiy kompetensiyalarga ta'sirini ko'zdan kechiradi.
2. Shabbazova Dilfuza Ruziqulovna. ONA TILI O'QITISH METODIKASI. Toshkent "METODIST NASHRIYOTI" 2023.
3. Mukhtarova L.A. Ways of formation of ecological culture in children of primary age // AJMR: Asian Journal of Multidimensional Research Journal. Vol 10, Issue 4, April, 2021. - Pp 648-652. (Impact Factor 7.699).
4. Мухтарова, Л. А. (2017). БОШLANG'ICH SINFLARDA RIVOJLANTIRUVCHI TA'LIM TEXNOLOGIYASIDAN FOYDALANISH IMKONIYATLARI. Апробация, (2), 93- 94.
5. Gulbahor Pardayeva. (2023). THE IMPORTANCE OF STEAM TECHNOLOGY AND ITS USE IN TEACHING NATURAL SCIENCES. Academia Repository, 4(10), 18–23.
6. Jalgashovna, P. G., & Abdimannabovna, M. L. (2023). PEDAGOGICAL POSSIBILITIES OF TEACHING NATURAL SCIENCES BASED ON STEAM TECHNOLOGY. World Bulletin of Social Sciences, 21, 109-111
7. Pardayeva Gulbahor Jalg'ashovna Ma'murova Sabina Murod qizi. INTERNATIONAL SCIENTIFIC INNOVATION RESEARCH CONFERENCE Volume 02, Issue 03, 2025 [ONA TILI DARSLARIDA MODULLI YONDASHUVNI QO'LLASHNING METODIK TIZMI.](#)
8. Pardayeva G.J., Maxamadinova U.A. **Modulli yondashuv tushunchasi va uning ona tili darslarida qo'llanishi.**// Inter education & global study. 2025. №12.B.4352

9. Pardayeva Gulbahor Jalgashovna , Shermurodova Marjona Shukhratovna
FACTORS OF DEVELOPING SPEAKING COMPETENCES IN MOTHER LANGUAGE LESSONS.
10. Pardayeva Gulbahor Jalg`ashovna Zaripova Maftuna Zokir. **ONA TILI DARSLARIDA O`QUVCHILARNING NUTQIY KOMPETENSIYALARINI MODULLI YONDASHUV ASOSIDA RIVOJLANTIRISH METODIKASI.** INTERNATIONAL CONFERENCE ON MODERN DEVELOPMENT OF PEDAGOGY AND LINGUISTICS.